

УДК: 65.012.34:354.7.009.12:621

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Тарабан Катерина Сергіївна, здобувач кафедри менеджменту організацій та логістики, ДВНЗ «Запорізький національний університет», м.Запоріжжя.

Taraban Katherina, Assistant of Management organizations and logistics, State Higher Educational Establishment «Zaporizhzhya National University» Zaporizhzhya.

Taraban K. Production potential as a factor in improving the competitiveness of the logistics system engineering enterprise.

This paper analyzes the formation and use of the productive capacity of the machine-building enterprise. The company is a complex open dynamic system, which is a subsystem of a more complex macro. In turn, the machine-building enterprise is a complex dynamic system, which is characterized as a relatively autonomous and local, institutionally and economically unified education system in the internal processes of which economic activities can be carried out. To improve the domestic industrial enterprises and to increase their stability it is necessary to enable logistics activities, the main base of which is the production potential. The article deals of the relationship with the productive capacity with the logistics system of engineering enterprise. The concept of an engineering enterprise potential is revealed. Groups of factors ensuring the entire business spectrum are shown. The structure of the productive capacity of the machine-building enterprises is revealed using functional-resource approach is investigated. The importance of productive potential in terms of a systemic approach. The indexes determining the level of efficient of use of the machine-building enterprise production potential.

Тарабан К. С. Виробничий потенціал як фактор підвищення конкурентоздатності логістичної системи машинобудівного підприємства.

В роботі проаналізовано формування та використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства. Підприємство є складною відкритою динамічно розвинутою системою, яка являє собою підсистему більш складних макросистем. В свою чергу, машинобудівне підприємство – складна динамічна система, яка характеризується як порівняно автономне і локальне, інституціонально та економічно єдине утворення, у внутрішній системі якого можуть здійснюватися процеси господарської діяльності. Для покращення стану вітчизняних промислових підприємств, підвищення їх стійкості необхідно активізувати логістичну діяльність, основною базою якої виступає виробничий потенціал. В статті розкритий взаємозв'язок виробничого потенціалу з логістичною системою машинобудівного підприємства. Розкрито поняття потенціалу машинобудівного підприємства. Наведені групи факторів, які обумовлюють весь спектр діяльності підприємства. Структура виробничого потенціалу машинобудівного підприємства розкрита за допомогою функціонально-ресурсного підходу. Досліджена важливість виробничого потенціалу з точки зору системного підходу. Наведені показники, за допомогою яких можна визначити рівень ефективності використання елементів виробничого потенціалу машинобудівного підприємства.

Тарабан Е. Производственный потенциал как фактор повышения конкурентоспособности логистической системы машиностроительного предприятия.

В работе проанализированы формирование и использование производственного потенциала машиностроительного предприятия. Предприятие является сложной открытой динамично развивающейся системой, которая представляет собой подсистему более сложных макросистем. В свою очередь, машиностроительное предприятие – сложная динамическая система, которая характеризуется как сравнительно автономное и локальное, институционально и экономически единое образование, во внутренней системе которого могут осуществляться процессы хозяйственной деятельности. Для улучшения состояния отечественных промышленных предприятий, повышения их устойчивости необходимо активизировать логистическую деятельность, основной базой которой выступает производственный потенциал. В статье раскрыта взаимосвязь производственного потенциала с логистической системой машиностроительного предприятия. Раскрыто понятие

потенциала машинобудівного підприємства. Приведені групи факторів, которые обуславлюють весь спектр діяльності підприємства. Структура виробничого потенціала машинобудівного підприємства раскрыта с помощью функціонально-ресурсного підходу. Исследована важность виробничого потенціала с точки зрения системного підходу. Приведені показателі, с помощью которых можно определить уровень ефективності використання елементів виробничого потенціала машинобудівного підприємства.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку країни промислові підприємства, особливо машинобудівні, які відіграють головну роль у реалізації науково-технічного прогресу всіх галузей країни та забезпечують інноваційну складову розвитку економіки, перебувають не в кращому стані, ефективність їхньої діяльності є невисокою. Дана ситуація обумовлює необхідність пошуку засобів і способів, які можуть покращити стан вітчизняних машинобудівних підприємств, підвищити їхню стійкість. Одним з таких способів є активізація логістичної діяльності машинобудівних підприємств, основною базою якої виступає виробничий потенціал підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам формування, оцінювання, управління виробничим потенціалом промислових підприємств присвятили свої наукові праці такі відомі вчені як Яремко І.Й. [1], Бай С.І. [2], Воронкова А.Е. [3], Краснокутська Н.С. [4], Лапін Є.В. [5], Отенко І.П. [6], Трофименко А.Н. [7], Федонін О.С. [8], Якушева Е.С. [9]. та ін.

Метою статті є формування теоретичних положень щодо проблеми формування та використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства; дослідження необхідності використання логістичної концепції управління потоковими процесами.

Результати дослідження. У сучасних умовах господарювання перед машинобудівними підприємствами постає завдання постійного економічного зростання, яке може бути вирішене лише за умови компетентного управління потоковими процесами.

Джерелами конкурентних переваг є основні види діяльності машинобудівного підприємства як ланки його логістичної системи: внутрішнє матеріально-технічне забезпечення – виробництво – забезпечення збуту – маркетинг та продаж – після продажне обслуговування. Вибрана машинобудівним підприємством конкурентна стратегія визначає організацію виконання цих та інших функцій: закупівлі – зовнішнього матеріально-технічного забезпечення, кадрового, технологічного, фінансового, інформаційного, комунікаційного забезпечення, – а також управління підприємством загалом. Перераховані функції утворюють внутрішню систему виробництва товару. Дана система, у свою чергу, є частиною іншої, зовнішньої системи, яку окрім підприємства утворюють в їх взаємозалежності інші суб'єкти, а саме: постачальники, посередники, споживачі. Вся ця складна логістична система існує в конкурентному середовищі, обумовленою факторними умовами, умовами попиту, конкурентоспроможністю підприємств споріднених і підтримуючих галузей, підприємств-конкурентів і умовами конкуренції на внутрішньому ринку.

Потенційні можливості розвитку конкурентоздатності машинобудівного підприємства визначаються тим, які ресурси, якої структури та продуктивності, з яким управлінням та координацією підприємство використовує в своїй діяльності та з якою швидкістю воно відновлює та удосконалює ці ресурси, розвиваючи свій потенціал як системний логістичний фактор конкурентного розвитку.

Тобто потенціал машинобудівного підприємства визначається не стільки його ресурсами, скільки інтенсивністю їх руху, потоком – створення, оновлення та удосконалення як логістичного процесу діючої адаптації та одночасно активного впливу на конкурентне середовище.

Поняття «потенціал» тісно пов'язано з структурою цілей та визначається як «сукупність можливостей» промислового підприємства [10].

Потенціал машинобудівного підприємства – багатовимірне системне логістичне утворення, структура якого визначається трьома принциповими вимірами, кожне з яких відповідає певній групі факторів, які обумовлюють весь спектр діяльності підприємства, а саме:- функціональний – основними видами функціональної діяльності;- організаційний – формами організації основних видів функціональної діяльності;- ресурсним – ресурсами, які необхідні для організації та здійсненні функціональної діяльності.

Провідна роль у забезпеченні конкурентоздатності логістичної системи машинобудівного підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках належить ефективному виробничому потенціалу.

Виробничий потенціал промислового підприємства ґрунтується на наявних економічних ресурсах і проявляється через функції управління (планування, організація, мотивація, контроль).

Таким чином, його структура може бути розкрита за функціонально-ресурсним підходом з урахуванням складових, що характеризують виробничий потенціал машинобудівного підприємства за його компетенціями щодо ефективного використання матеріальних, інформаційних, людських, фінансових ресурсів та здійснення інноваційної та інвестиційної діяльності для подальшого розвитку (Рис. 1).

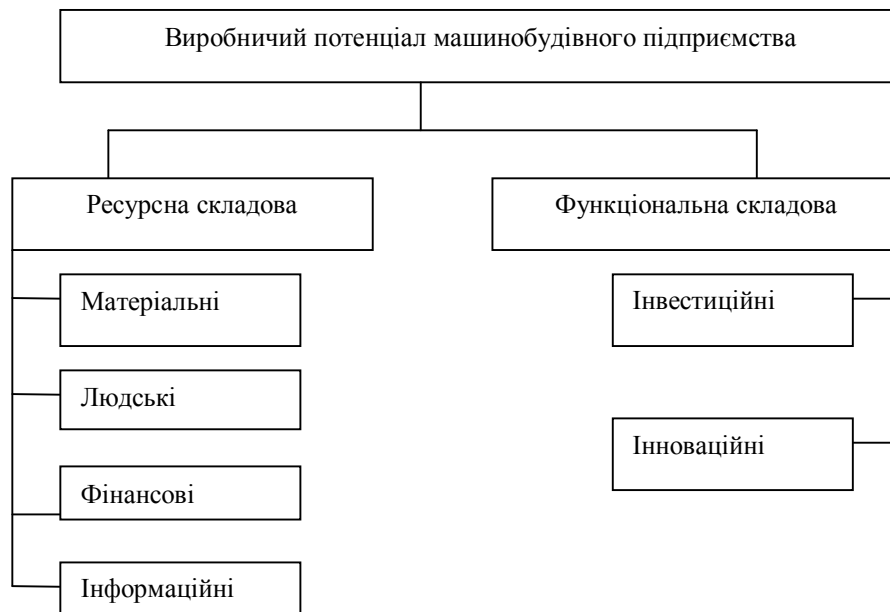

Рис. 1. Структура виробничого потенціалу машинобудівного підприємства

Виробничий потенціал машинобудівного підприємства являє собою складну систему, яка складається з різноманітних елементів з різними функціональними можливостями та особливостями.

Основою в дослідженні проблеми управління виробничим потенціалом машинобудівного підприємства виступає системний підхід, серед важливих понять і принципів якого виділяють цілісність, зв'язок, структуру і організацію, рівні системи та ієрархію цих рівнів, управління, мету та доцільність поведінки системи, самоорганізацію, функціонування і розвиток системи [6].

З позиції системного підходу можна стверджувати, що саме вся система виробництва товару є джерелом створення та реалізації конкурентної переваги машинобудівного підприємства. Ефективність роботи цієї системи залежить від результатів реалізації останніх та закладених в неї потенціалу розвитку – інтегрального потенціалу як системного логістичного фактору конкурентоздатності машинобудівного підприємства. Потенціал логістичної системи, в свою чергу, визначається системою потенціалів – виробничим, ресурсним, інтегральним, що забезпечують працездатність логістичної системи машинобудівного підприємства загалом [2].

Сьогодні умови господарювання пред'являють до машинобудівних підприємств України вимоги ефективного використання виробничого потенціалу, який здатен забезпечити стійкі ринкові позиції. Машинобудівні підприємства нездатні впливати на зовнішнє середовище з метою його змінення, відповідно до власних інтересів вони повинні більше уваги приділяти адаптації до швидких мінливих умов господарювання, тобто використання виробничого потенціалу відповідно до вимог ринку та власних виробничих можливостей. Машинобудівні підприємства повинні забезпечувати ефективне використання виробничого потенціалу як у внутрішньому середовищі по виробництву продукції, так і у зовнішньому середовищі по реалізації продукції та формуванні діючих взаємин з суб'єктами ринку від яких залежить життєздатність та розвиток підприємства, тобто зі споживачами, постачальниками, представниками державного регулювання.

Основна проблема в дослідженні виробничого потенціалу машинобудівного підприємства зумовлюється багатоваріантністю проявів складових потенціалу машинобудівного підприємства під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Також враховується, що машинобудівне підприємство України є доволі складною економіко-соціальною системою відкритого і динамічного спрямування із своїми стратегіями, тактичними цілями, що в сукупності зумовлюють певні особливості функціонування і розвитку. Відповідно до системного підходу потенційні можливості конкретного структурного елементу логістичної системи можуть бути реалізовані лише тоді, коли доцільно використовуються потенційні можливості, підкріплені відповідними ресурсами інших підрозділів системи.

Виробничий потенціал машинобудівного підприємства являє собою складну систему, тому рівень ефективності використання його елементів та рівень конкурентоздатності можна визначити за допомогою загальних засад економічного аналізу співвідношення результату і витрат. Для аналізу виробничого потенціалу машинобудівного підприємства необхідно використовувати такі показники: фондомісткість продукції, матеріаломісткість продукції, відсоток зносу обладнання, що використовується на підприємстві. Середня частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва показує, наскільки можна збільшити випуск продукції, не вкладаючи коштів у збільшення умовно-постійних витрат. Обсяг інвестицій у виробництво, а також його зміни показують напрям змін у виробничому потенціалі машинобудівного підприємства (Табл.1) [1].

Виробничий потенціал машинобудівного підприємства суттєво залежить від орієнтації на новітні досягнення в техніці та технології галузі, що водночас впливає на реалізацію вже існуючого потенціалу. Без постійного підтримання рівня конкурентних переваг у виробництві створення виробничого потенціалу машинобудівного підприємства унеможлиблюється.

Логістичний характер організації виробничого потенціалу машинобудівного підприємства визначається структурою потоків ресурсів, необхідних як для здійснення цілеспрямованої основної та допоміжної діяльності підприємства, так і для управління окремими функціями та підприємством в цілому.

Таблиця 1

Показники для аналізу виробничого потенціалу машинобудівного підприємства

Показники	Умове позначення	Формула для розрахунку	Примітка
Обсяг виробленої продукції, тис.грн.	V	-	Розраховується за даними про основні показники діяльності промислового підприємства
Виробничі потужності (за поточним рівнем цін, тис.грн.)	V _{пот}	-	Розраховується за паспортами на обладнання, а також за цінами на продукцію
Фондомісткість продукції	F _м	V _ф / V	V _ф - вартість основних виробничих фондів
Матеріаломісткість продукції	M _м	V _м / V	V _м - вартість витрачених сировини та матеріалів
Відсоток зносу обладнання, що використовується	B _з	-	Розраховується за даними балансу
Середня частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва	Y _{інт}	Y _{інт} =100 (1-ΔZ / ΔP), %	ΔZ – приріст застосованих ресурсів за період ΔP – приріст обсягу продукції за певний період
Обсяг інвестицій у виробництво до загального обсягу виробленої продукції	O _i	P _p / V	P _p – приріст строк балансу 012,022 та 030 («нематеріальні активи», «незавершене будівництво», «основні засоби»)

В цьому контексті виробничий потенціал машинобудівного підприємства, являючи собою логістичну систему, сам виступає як основа логістичної системи всього підприємства, бо він орієнтований не тільки на організацію продуктивного використання існуючих ресурсів, але й, головне, на їх створення, оновлення та удосконалення.

Висновки: 1. Ефективне управління формуванням та використанням виробничого потенціалу машинобудівного підприємства забезпечить збільшення виробництва конкурентоздатної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, що впливатиме на розвиток промисловості країни загалом. 2. Виробничий потенціал машинобудівного підприємства поєднує ресурсну, функціональну та ресурсно-цільову сторони економічної системи; дозволяє вирішити проблеми в єдності економічних, технічних соціальних та управлінських аспектів при кількісному зростанні зв'язків між об'єктами, відображає сукупні складові можливості в досягненні різних цілей. 3. Оптимальна структура виробничого потенціалу машинобудівного підприємства дозволяє об'єктивно охарактеризувати стан та умови функціонування підприємства в поточному періоді та побудувати достовірну модель очікуваних змін на майбутнє, глобалізувати конкуренцію, посилити роль управлінського фактора. 4. При ефективній організації виробничого потенціалу машинобудівного підприємства логістична система працюватиме вдало, безперебійно та ефективно, що в подальшому слугує підвищенню конкурентоздатності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва О.В., Коренков О.В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств : Монографія / О.В. Ареф'єва, О.В. Коренков. – К.ГРОТ, 2004. – 200с.
2. Яремко І.Й. Теоретичні і прикладні засади формування вартості машинобудівних підприємств : Монографія. / І.Й.Яремко. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська

політехніка», 2008. – 260 с.

3. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : монография / А.Э. Воронкова. – Луганск: СХУ им. В. Даля, 2004. – 314 с.
4. Краснокутська Н.С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження : монографія / Н.С. Краснокутська. – Х.: Харк. Держ. Ун-т харчування та торгівлі, 2010. – 247 с.
5. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия : монография / Е.В. Лапин. – Сумы: Университетская книга, 2002. – 310 с.
6. Отенко И.П. Методологические основы управления потенциалом предприятия : монография / И.П. Отенко. – Х.: ХНЭУ, 2004. – 216 с.
7. Отенко И.П. Стратегическое управление потенциалом предприятия : монография И.П. Отенко. – Х.: ХНЭУ, 2006. – 256 с.
8. Трофименко Н.А. Оценка и прогнозирование производственного потенциала предприятия / Н.А. Трофименко // Вісник СумДУ. Сер. Економіка. – 2004. – №9. – С. 147 – 157.
9. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.
10. Якушева Е.С. Подходы к оценке потенциала предприятия / Е.С. Якушева // Проблемы экономики. – 2008. – №1(20). – С. 141 – 143.

References:

1. Aref, George A., A. Korenkov (2004), "Management development potential industrial" Monograph, O.V. Aref, George, A. Korenkov, K.HROT, pp. 200.
2. Yaremko I.Y. (2008), "The theoretical and applied principles of value creation engineering companies", Monograph, I.Y.Yaremko, Lviv: Publishing House of the National University "Lviv Polytechnic", 260 p.
3. Voronkov A.E., (2004), "Strategic management of competitive potential of the enterprise: diagnosis and organization", monografiya, A.E. Voronkov, Moscow: NUS them. In Dahl, pp. 314
4. Krasnokutskaya N.S., (2010), "Potential commercial enterprise: theory and research methodology", monograph, NS Krasnokutskaya, H., Languages. State. University of Food Technology and Trade, pp.247
5. Lapyn E.V., (2002), "The Economic BUILDING enterprise", monohrafiya, EV Lapyn, Sumy: Unyversytetskaya book, pp 310
6. Otenko Y.P. (2004), "Fundamentals methodological enterprise management capabilities", monohrafiya, Y.P. Otenko, H., HNЭУ, pp. 216
7. Otenko Y.P. (2006), "Stratehycheskoe Management BUILDING enterprise", monohrafiya Y.P. Otenko, H., HNЭУ, pp. 256
8. Trofymenko N.A. (2004), "Evaluation and prediction is industrial enterprise BUILDING", N.A. Trofymenko, Bulletin of SSU. Avg. Economy, No 9. pp. 147 - 157.
9. AS Fedonin (2004), "The potential of the company: development and evaluation", OS Fedonin, I.N. Repin, A.I. Oleksyuk, K., MBK, p. 316
10. Yakushev E.S. (2008), "Approaches for Evaluation potentsiala enterprise", ES Yakushev, Problems economy, No. 1 (20), pp. 141 - 143.

Ключові слова: потенціал, виробничий потенціал, структура потенціалу машинобудівного підприємства, показники аналізу виробничого потенціалу, фондомісткість продукції, матеріаломісткість продукції.

Ключевые слова: потенциал, производственный потенциал, структура потенциала машиностроительного предприятия, показатели анализа производственного потенциала, фондоемкость продукции, материалоемкость продукции.

Keywords: potential, production potential, structure machine-building enterprise, performance analysis of production potential, capital intensity of production, material consumption products.

Рецензент: д.е.н., професор Горошкова Л.А.